

بسمه تعالی
نهضت آزادی ایران
تاسیس ۱۳۴۰

۱۸۲۲

۱۳۸۱/۱۱/۲۸

انگیزه شرکت در انتخابات
و محورهای برنامه نهضت آزادی ایران
برای شوراهای شهر

در بین تمامی نهادهای دموکراتیک که در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران پیش‌بینی شده و بر آرای مردم تکیه دارند، شوراهای شهر و روستا از مردمی‌ترین و مؤثرترین نهادهایی هستند که مردمسالاری را تا ژرفای زندگی و نیازهای مردم گسترش می‌دهند و به فرهنگ عمومی و عرصه مشارکت همگانی تبدیل می‌کنند. این شوراهای از جمله نهادهای مردمی هستند که به فرد فرد اعضای جامعه تعلق دارند و برای آنکه مردمسالاری عملاً به تمامی زوایای جامعه نفوذ کند و کارایی خود را در همه جا نشان دهد، مناسب‌ترین شیوه اداره امور، دموکراسی شورایی است که می‌تواند در همه سطوح جامعه گسترش یابد.

شوراهای اسلامی شهر و روستا، باتوجه به سراسری بودن و عمومیتشان، مدیریت متمرکز را به چند صد هزار نفر از برگزیدگان مردم منتقل می‌سازند و همگان را به میدان رقابت و مشارکت در اداره امور فرا می‌خوانند و به این ترتیب، انگیزه خدمت و مشارکت مستقیم در امور عمومی را در طیف گسترده‌ای از اعضای جامعه برمی‌انگیزند. شوراهای می‌توانند در مقیاسی انسانی، ارتباطی بی‌واسطه و همکشی بین مردم و منتخبانشان به وجود آورند و با همدلی و آشنایی بیشتر با مسائل مردم، در بهبود شرایط و ارتقای کیفیت زندگی و پیشرفت عمومی به دست خود مردم مؤثرتر عمل کنند و قدرت و تسهیلات را در پهنه کشور عادلانه‌تر توزیع نمایند.

توسعه شوراهای، عامل استبدادزدایی تاریخی

هرچند که در طول تاریخ چند هزار ساله کشور ما، بنابر نیازها و اهداف زندگی روزمره، فرهنگ و سنت همیاری و شور و مشورت و کمک متقابل و حتی اتحادیه‌ها و انجمن‌های صنفی و نیز انواع تشکلهای محلی مختلف در محله‌های شهری و روستاها کم و بیش وجود داشته‌اند، از آنجا که نظامهای حاکم در طول تاریخ، عمدتاً برای استمرار سلطه خود، آمرانه و دیکتاتور مآبانه عمل می‌کرده‌اند و هر رژیم مسلط، جامعه را از بالا به پایین

از طریق سلسله مراتب عمومی و با شیوه‌های تحکیم‌آمیز و دستوری و غالباً همراه با امر و نهی و خشونت و قساوت فرماندهان اداره می‌کرده است، مردم چاره‌ای جز فرمانبرداری و اطاعت نداشته‌اند و هر فرمانبر نیز به صورت واکنشی، در جایگاه و مرتبه خود، نقش فرمانده آمرانه را نسبت به زیردستانش ایفا می‌کرده است. به این ترتیب، در طول تاریخ شاهد جمود و استحکام فرهنگ استبدادی و آمرانه و تعمیم آن در روابط اجتماعی و سیاسی بوده‌ایم. نظام دیوان‌سالاری (بوروکراسی) عصر جدید نیز این فرهنگ را بیش از پیش در دوران ما تقویت کرده است، به گونه‌ای که امروز تحقق دموکراسی به معنای عام و عمیق آن مستلزم تمرین، تجربه "تکرار مستمر و پایدار" است تا جمود استبداد گذشته شکسته شود و تعامل و مشورت و گفتگو جای امر کردن و فرمانبری را بگیرد و مردم از حالت رعیت به صورت شهروندانی با حق رأی و صاحب اختیار ارتقا یابند و در امور مربوط به خود مسئولانه شرکت کنند و به شیوه‌های شورایی خو بگیرند.

نهادینه ساختن شورا، راه هموار کردن وفاق اجتماعی

نهادینه ساختن شوراها، باعث احساس تعلق خاطر و یگانگی مردم با نهاد شورا و پذیرفتن آن به عنوان محوری‌ترین ارگان‌هایی است که از مردم برمی‌خیزد، مسائل و مشکلات مردم را در هر شهر و روستا به خوبی می‌شناسد و از طریق تعامل با خود مردم، بی‌واسطه، خدمات شایسته‌ای را ارائه می‌کند.

چنین همکنشی بر تعدیل انتظارات و خواسته‌های مردم اثر مثبت می‌گذارد و دستیابی به هدف‌های همگانی و مشترک از راه گفتگو، منجر به تفاهم و وفاق جمعی می‌شود و راه را برای بکارگیری شیوه‌های کارآمدتر دموکراسی و مردم‌سالاری در معنای اخص آن آماده می‌کند.

طبق اصل هفتم قانون اساسی، "شوراهای استان، شهرستان، شهر، بخش، روستا .. از ارکان تصمیم‌گیری و اداره امور کشورند" و تشکیل شوراها در اصول یکصدم تا یکصدوششم فصل هفتم قانون اساسی به عنوان ارکان اداره امور به دست مردم پیش‌بینی شده است. متأسفانه اجرای اصول قانون اساسی برای مدتی بیش از ۲۰ سال مسکوت و مغفول مانده بود اما خوشبختانه اکنون پس از شک و تردیدهای فراوان، به عنوان یکی از دستاوردهای اصلاحات و مردم‌سالاری، آغاز شده است و باید آن را یکی از مهم‌ترین سرمایه‌های اجتماعی و ملی شناخت که در کنار مجلس، نهاد ریاست‌جمهوری و تشکل‌های مردمی و احزاب سیاسی و ... می‌تواند در فرایند تحقق مردم‌سالاری جایگاه و نقش مهمی داشته باشد. بنابراین، نباید تشکیل شوراها را به دست حوادث سپرد و یا امری تفننی و بی‌خاصیت که بود و نبودش از لحاظ سیاسی و اجتماعی یکسان است تصور کرد. شورا در نظام مردم‌سالاری ابعاد اخلاقی، انسانی و اجتماعی دارد که راه روشن دموکراسی را با شیوه‌های نوین اداره امور و کاستن از تمرکزگرایی بی حد و حصر و دیوانسالاری دولتی و سلسله مراتب کاملاً عمودی، هموار می‌سازد.

مشکلات و معضلات دوره اول شوراهای

بدون شک، یک نهاد مردمی و شورایی با وجود سازمان‌های عریض و طویل شهرداری و عادت کردن همگان به روابط یکسویه اداری، به آسانی شکل نمی‌گیرد و نباید در نخستین گام‌ها منتظر آثار و نتایج مؤثر آن بود، بلکه با معضلات و مانع‌تراشی‌های دست و پاگیری مواجه می‌شود که موانع انسانی - فرهنگی، موانع و معضلات سیاسی و موانع قانونی از اهم آنها است و این در آغاز کار امری طبیعی است.

تا زمانی که فرهنگ، اخلاق و نظام شورایی در کنار امور اجرایی موجود، مفهوم و مقبول نگردد و راهش را باز نکند، انتظار اثرات عملی چشم‌گیری از شوراهای نمی‌توان از آن داشت. برای آن که شورا در فرایند رشد و بالندگی راه خود را هموار کند، به زمان و فرصت بیشتری نیاز است، به ویژه آنکه مخالفت‌ها، رانت‌خواهی‌ها و ضدیت با تفکر شورایی، موجب خصومت و بی‌مهری نسبت به رشد آزاد و پیشرفت چنین نهادی می‌شود و شکست آن از سوی شورااستیزان جشن گرفته شده و بزرگنمایی می‌گردد.

کسانی که کارآیی و مشروعیت شوراهای شهر و روستا را باور نداشته و زیر سؤال می‌برند و پیش از پایان دوره نخست آن با شادمانی پایان عمرش را جشن می‌گیرند، به چیزی جز فروپاشی و اخلال در نظم دموکراسی شورایی که آرام و تدریجی رشد و بالندگی طبیعی خود را ادامه می‌دهد، فکر نمی‌کنند. برعکس، آنانی که به نظام مردم‌سالاری گرایش و باور دارند و دخالت مردم در تعیین سرنوشت خود را تنها راه رسیدن به خودبسندگی، اتکای به نفس و رشد دموکراسی می‌شمارند، به جای بهانه‌جویی و دلیل‌تراشی برای کناره‌گیری خود و نفی شوراهای تشویق مردم به بی‌تفاوتی و دل‌سردی نسبت به آن، درصدد تجربه‌اندوزی و تغییر شرایط هستند تا این نهال دموکراسی جان بگیرد و رشد یابد. عدم حمایت از انتخابات شوراهای میدان دادن به انحصارگرایان، استبدادخواهان و مخالفان اصلاحات است. این مخالفان با کم‌رنگ کردن مشارکت مردم در انتخابات شوراهای، علاوه بر نفی نظام شورایی، به کل نظام اصلاحات و مردم‌سالاری آسیب وارد می‌کنند و مردم را به سمت مقصدی که چیزی جز فروپاشی نظام و سلطه استبداد نیست، سوق می‌دهند.

ما باید به حکم آیه شریفه "ان الله لا یغیر ما بقوم حتی یغیروا ما بانفسهم" نتیجه عملکرد شورا و خوب و بد آن را در راه و روش خودمان جستجو کرده و تلاش نماییم شیوه‌های نادرست را به تدریج و با شکیبایی و استواری اصلاح و در آینده جبران کنیم.

ما نیز اذعان داریم که تجربه دوره اول شوراهای در برخی نقاط، ازجمله در تهران، پس از گذشت نزدیک به ربع قرن از پیروزی انقلاب اسلامی ایران، تجربه‌ای موفق و قابل قبول در همه موارد نبوده است، اما اگر تنها به مشکلات و تلخی‌ها توجه کنیم و برمورد خاص شهر تهران بیش از حد تأکید نموده، برای معضلات و پیچیدگی‌های این شهر و کشمکش‌های جناحی و ناکامی در هماهنگی میان بخش اجرایی شهرداری و شورای شهر بهایی بیش از اندازه قایل شویم، بدون آن که جایگاه شوراهای را در کل جامعه مورد نظر قرار دهیم، قضاوتی عادلانه

نکرده‌ایم. باید توجه داشت که شهر تهران الگو، مدل و نیروی محرک سایر نقاط است و اگر شورای آن تقویت نشود تا بتواند نقش ملی خود را بازی کند، ضربه سختی به اندیشه شورا در ایران وارد خواهد شد. تجربه تلخ انحلال شورای شهر تهران هشدار سختی بود که نشان داد اگر مشکلات سیاسی و قانونی شوراهای عاقلانه حل و فصل نشود و هماهنگی‌های اجرایی لازم بین شورا و شهرداری شکل نگیرد، می‌تواند در قشرهایی از جامعه، ایجاد بدبینی و یأس کند و موجب شود که شکست در یک مورد خاص به فایده عام و همگانی شورا آسیب وارد سازد و در واقع، آینده درازمدت شوراهای فدای گذشته کوتاه مدت آن شود. به همین دلیل، باید در انتخاباتی که در پیش داریم و می‌باید با تبادل نظر و عقلانیتی بیش از گذشته با مشارکت تمامی قشرها و گروه‌ها برگزار شود، یک گام دیگر به سوی نهادینه شدن شوراهای برداریم. اکنون، باتوجه به تبلیغات یکسویه‌ای که توسط محافل خارج و داخل کشور علیه شوراهای به راه افتاده است، بیم آن می‌رود که این انتخابات با سردی و بی‌التفاتیتی برخی از جناح‌ها و جریان‌ها و بخشی از مردم ساده‌دل یا ناراضی روبرو شود و اساس شوراهای صدمه بیند. به نظر ما، این لطمه‌ای نه به حاکمیت یا جناح‌های خاص، بلکه لطمه‌ای است که به حقوق اساسی ملت و سرمایه‌های اجتماعی وارد خواهد شد. از این رو، تمامی نخبگان، احزاب و تشکلهای سیاسی و اجتماعی در برابر آن مسئول هستند و نمی‌توانند در هرگونه تصمیم‌گیری، شانه از زیر بار مسئولیت خالی کنند.

متأسفانه وسائل ارتباط جمعی، به ویژه صداوسیما، تاکنون چنان که باید و شاید به موضوع شوراهای نپرداخته و راهکارهای بهتری را برای حل مشکلات کندوکاو نکرده‌اند و این شیوه برخورد، چه عمدی و چه سهوی، کمکی به ایجاد شرایط مناسب برای شکل‌گیری جامعه مدنی و مردم‌سالاری نخواهد کرد، بلکه به آن شدیداً آسیب خواهد زد.

توجه به هماهنگی میان نظام شورا و دستگاه‌های مختلف

موفقیت آینده شوراهای در گرو نقد و تحلیل گذشته، برطرف کردن نسبی موانع، ازجمله مشکلات قانونی و سیاسی و شفاف ساختن وظایف و مسئولیت‌هایی است که از عهده یک شورا با مقررات ویژه آن برمی‌آید.

از سوی دیگر، دولت و نهادهای ذیربط می‌باید مسئله شوراهای را جدی گرفته، هماهنگی‌های لازم را با مؤسسات و وزارتخانه‌هایی که با عمران و آبادانی شهرها و روستاها سروکار دارند و بخش مهمی از خدمات شهری (مانند تأمین آب، گاز، برق و تلفن و دفع فاضلاب و زباله) برعهده آنهاست، سامان دهند و اختیارات قانونی لازم را در امور شوراهای پیش‌بینی نمایند. به طور خلاصه، همه دستگاه‌ها باید از فرصت حضور شوراهای مردمی استفاده کرده، با تفاهم و همگامی به نیازهای برحق شهروندان به صورت مناسبی پاسخ دهند و در راستای کاهش مشکلات روزافزون با شوراهای شهر، خاصه در کلانشهری همچون تهران که نیازهای وسیعی دارد، اقدامات هماهنگی را تدارک ببینند.

بدون شک، تمامی دستگاه‌ها و سازمانها در سالم‌سازی محیط شهر و فراهم ساختن امکانات بهتر نقش دارند و نمی‌توان در شرایط ناهماهنگ و نامناسب، از شوراهای شهر انتظار معجزه داشت. اگر این ناهماهنگی‌ها برطرف

نشود، به جایگاه شورا نیز لطمه وارد خواهد شد.

نهضت آزادی ایران با پیروی از اندیشه پیشگامان خود که مردم‌سالاری و اندیشه شورا را فارغ از هرگونه نظر شخصی و تنها برای سامان بخشیدن به مسائل اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی، برای نخستین بار پس از انقلاب اسلامی مطرح کردند، معتقد به مشارکت فعالانه در انتخابات شوراهای شهر و روستا و تقویت و تحکیم این نهادهای مردمی و مدنی است.

شادروان آیت‌الله طالقانی، در نخستین روزهای پس از ۲۲ بهمن که هنوز نظام جدید شکل نگرفته بود و بیم آن می‌رفت که عده‌ای انقلاب را قبضه کنند و در اختیار خود گیرند، شورا را بهترین و مناسب‌ترین ابزار و نهاد دموکراتیک برای اداره جامعه اعلام کرد و در موارد متعدد، از جمله در نماز جمعه ۱۷ شهریور ۵۸ در بهشت زهرا، به شیوه اداره شورایی توصیه نمود.

زنده یاد مهندس بازرگان نیز که دیکتاتوری و استبداد را بزرگترین آفت تاریخی نظام حکومتی ایران می‌دانست، در همه پرسى ۱۲ فروردین ۵۸، بر "دموکراتیک" بودن جمهوری اسلامی تأکید ورزید. او آزادی را به دلایل تاریخی، فرهنگی و سیاسی، نخستین اولویت در نظام جامعه می‌دانست و تا پایان عمر در راه ایجاد تشکلهای مردمی و آزادی احزاب و جریان‌های سیاسی از هیچ کوششی فروگذاری نکرد. به این ترتیب، نخستین شوراهای اسلامی در نخستین ماه‌ها از سال نخست پس از انقلاب شکل گرفت.

نهضت آزادی ایران، با اعتقاد راسخ به نظام مردم‌سالاری، از آغاز انقلاب تاکنون همواره به طور پیگیر و با تأکید، خواستار برگزاری انتخابات شوراهای، در کنار آزادی احزاب سیاسی و تشکلهای مردمی بوده است. در صورت نهادینه شدن شوراهای زمینه شکل‌گیری ساختار سیاسی سالمی در جمهوری اسلامی ایران فراهم آمده و به تدریج فرهنگ استبدادی از جامعه محو می‌گردد.

هم‌اکنون یک فرصت تاریخی دیگر در پیش روی ملت ایران است و نهضت آزادی ایران، به خواست خداوند، می‌تواند در جهت تثبیت و تقویت شوراهای اسلامی مشارکت فعالانه داشته باشد. ما از این مسئولیت تاریخی استقبال می‌کنیم. از نظر نهضت آزادی ایران، تقویت و تحکیم شوراهای اسلامی و اقبال مردم به آنها، افزون بر ایفای نقش سازنده‌ای که در شکل‌گیری نظام مردم‌سالاری دارند، می‌تواند در بهبود کیفیت زندگی و شرایط محیط، کار و مسکن، توسعه پایدار شهری و رفع مشکلات شهری با توجه به نیازهای مردم و به دست خودشان و نهایتاً بسط عدالت شهروندی، آثار درازمدتی داشته باشد.

به همین دلیل ما فعالیت در راستای تشویق مردم به استقبال از شوراهای را یک حرکت ملی که می‌تواند نشاط تازه‌ای برای جامعه به ارمغان آورد، می‌دانیم و امیدواریم که در آستانه سال نو، به یاری پروردگار توانا و همت والای ملت رشید و سرافراز ایران، انتخابات شوراهای در سراسر کشور با موفقیت برگزار شود و شوراهای جدید نقش مؤثرتری در اداره امور مردم عزیز این سرزمین و فراهم کردن محیط مناسب زندگی برای شهروندان ایفا کنند.

محورهای برنامه نهضت آزادی ایران

برای شوراهای شهر

اهداف و محورهای برنامه های راهبردی

توضیح؛ مسائل و مشکلات کلانشهرها به ویژه تهران از پیچیدگی و گستردگی برخوردار است. بخشی از این مشکلات مربوط به حوزه اختیارات شوراها و مدیریت اجرائی شهرها است و بسیاری از معضلات شهری ریشه در ساختار متمرکز سیاسی - اقتصادی کلان کشور دارد که بایستی هماهنگ با دستگاههای ذیربط به تدریج برنامه ریزی و پیگیری شود. اهداف و محورهای برنامه های راهبردی نامزدهای نهضت آزادی ایران برای شوراهای اسلامی تهران و سایر شهرهای بزرگ در زیر ارائه شده است. برنامه های راهبردی با تفصیل بیشتر در فرصت مناسب تدوین خواهد شد.

۱- بهبود کیفیت زندگی مردم از راههای زیر :

- * جلب مشارکت بیشتر مردم در اداره شهر
- * جلب مشارکت و تقویت نهادهای مردمی و غیرحکومتی (NGO ها) در توسعه و تسهیل خدمات شهری، فرهنگی، اجتماعی و به ویژه برای آسیب دیدگان اجتماعی و معلولان
- * سیاست گذاری برای توزیع عادلانه امکانات و خدمات در سطح شهر
- * کمک به تأمین نیازهای همه جانبه مردم هماهنگ با توسعه پایدار شهر

۲- رفع موانع مشارکت واقعی مردم در اداره شهر از راههای زیر :

- * اقدامات فرهنگی برای تقویت روحیه کار جمعی و جلب مشارکت مردم در شوراهای محلات و مناطق
- * تقویت روحیه خدمت به مردم و باور شهروندمداری و همکاری با شوراها در کارکنان شهرداری و سایر واحدهای خدمات شهری

۳- اصلاح قانون و آیین‌نامه‌های شوراهای

اصلاح قانون و آیین‌نامه‌های شوراهای اسلامی شهر و روستا از طریق وزارت کشور و نمایندگان مردم در مجلس شورای اسلامی به منظور :

* شفاف‌سازی وظایف و اختیارات شوراهای به نحوی که آنها جایگاه مؤثرتری در مدیریت شهری پیدا کنند،

* تبیین وظایف سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی راهبردی و نظارت شورای شهر بر عملکرد مدیریت اجرایی شهر،

* اصلاح ساختار مدیریت شهرداری در جهت هماهنگی با وظایف و اختیارات شورای شهر و مبانی مدیریت علمی و واقع‌بینانه،

* هماهنگ کردن گردش کار شورای شهر با مدیریت اجرایی شهر،

* تشکیل شوراهای محلات و مناطق شهری برای تقویت ارتباط شورا با مردم شهر،

* افزایش تعداد اعضای شورای شهر متناسب با جمعیت شهرها و وظایف سنگین شورای شهر.

۴- افزایش کیفیت خدمات شهری و کاهش هزینه‌ها از راههای زیر :

* سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی راهبردی، هدایت و نظارت عالی بر عملکرد مدیریت اجرایی شهر

* سالم‌سازی و پایدار نمودن منابع درآمد شهرداری در راستای برنامه‌های توسعه پایدار

* شفاف‌سازی گردش مالی مدیریت اجرایی شهرداری و سایر واحدهای خدمات شهری

* پیگیری اجرای برنامه مدیریت متمرکز و یکپارچه شهری

* جلب حمایت برنامه‌ریزی‌های کلان کشور در هماهنگی با نیازهای زندگی مردم به ویژه در شهرهای بزرگ.

۵- تمرکززدایی به ویژه در شهر تهران

باتوجه به اینکه ریشه بسیاری از مشکلات کلانشهرها، به ویژه تهران، در خارج از آنها و به ویژه در سیستم متمرکز سیاسی - اقتصادی کشور نهفته است، اقدامات زیر از طریق دستگاههای ذیربط ضرورت دارد :

* پیگیری اجرای طرح آمایش سرزمین و توسعه متعادل روستاها، شهرها و کلانشهرها

* اصلاح ساختار متمرکز سیاسی - اقتصادی کشور و حذف کارکردهای غیرضروری به ویژه در کلانشهر تهران و مراکز استانها

- * تعدیل توسعه بی‌رویه در شهر تهران و مراکز استانها، باتوجه به محدودیت زیرساختهای شهری و منابع حیاتی، مانند شبکه ارتباط شهری، سیستمهای حمل و نقل، آب، محیطزیست و ...
- * تبیین کارکردهای اقتصادی - اجتماعی - سیاسی هریک از کلانشهرها به ویژه کلانشهر تهران در راستای برنامه های توسعه منطقه‌ای، ملی و بین‌المللی

۶- کاهش مشکلات مهم کلانشهرها و کلانشهر تهران به ویژه در زمینه‌های زیر :

ازطریق سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی راهبردی و نظارت بر اجرای برنامه‌های مصوب.

- * مسائل محیطزیست و آلودگی هوا
- * جلوگیری از توسعه بی‌رویه شهر و بی‌نظمی حاکم بر ساخت و سازها
- * معضلات سیستم حمل و نقل و ترافیک
- * توسعه اقتصاد شهری، اشتغال و بهبود شرایط مسکن
- * آسیب‌های فرهنگی - اجتماعی
- * تأمین بهداشت روانی جهت امنیت اجتماعی و ارزشهای اخلاقی، در جامعه شهری

نهضت آزادی ایران